Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

ISSN 2245-3539

Orientering

Nr. 66 August 2024 – 29. årg.

s. 1-2 Fra arkiv og forening
s. 2-3 To sider af samme sag
s. 4-5 Skattefund i Toreby Nedenby
s. 5-6 Toreby Sogns Sangforening
s. 6-7 Fryseboxe – andelsselskaber mm
s. 7 Bestyrelse mm
s. 8 **Arrangementer**

Fra ARKIV og Forening – v/Susanne Poulsen og Hanne Sørensen

Fra arkivlederen/Susanne Poulsen:
I april var vi mange fra vores arkiv der var til årsmøde i Guldborgsundarkiverne. Der foregik i Idestrup. Vi hørte et foredrag af Adam Jon Kronegh fra Forsvundne arvinger. Han fortalte om skibsprotokoller og Forsvundne arvinger. Det var et rigtig spændende foredrag med efterfølgende årsmøde.

Vi har som sædvanlig en masse at lave, med at journalisere dokumenter og scanne billeder.

I juli fik vi besøg af underviser og dramaturg Pernille Elimar, der som dramaturg arbejder med historiefortælling og formidling. Hun ville gerne se vores arkiv, da hun syntes det er unikt, fordi vi har skilte ved kontorerne, så man kan se hvad det er man går ind til. Hun repræsenterer det publikum, der skal se udstillinger og hun ser på hvordan det ser ud når man kommer ind på eks. et arkiv, om man fortæller en historie i det man udstiller og om det fanger publikum, eller om det ser rodet ud.

Hun kom med gode ideer til, hvordan man kunne gøre det mere spændende og overskueligt for vores besøgende. Det arbejder vi videre med sammen med hende.

Vi er gået lidt i gang, på vores læsesal hvor vi har en stor reol, hvor der står rigtig mange mapper i mange forskellige farver, det ved vi godt ser rodet ud, så det er vi begyndt at få styr på, så de forskellige kategorier kommer i samme farve mapper og der er kommet labels på hylderne, så man kan se, hvad det er vi har. Der bliver taget lidt ad gangen, for det tager tid.

Det ville være dejligt, hvis vi var flere frivillige på arkivet. Vi mangler nogen, der kan journalisere vores dokumenter, så folk kan se på Arkiv.dk hvad vi har liggende.

Håber I alle har haft en god sommer.

Fra formanden/Hanne Sørensen: Vi har programsat tre arrangementer, se side 8.
Som omtalt andet steds har vi modtaget en hel del materiale på det sidste, så der er nok at tage sig til, men det er spændende arbejde.
Kunne du have interesse i at deltage i Foreningen og Arkiv, så mød op en tirsdag aften kl. 19-21 og lade os tale om det. Der er mange områder at kaste sig over.
Selv om du ikke kender til de digitale programmer, som vi anvender, er der vejledning og uddannelsesmuligheder. Interesserer du dig specielt for historie, har vi også der brug for yderligere mandskab.
Forening og Arkiv har modtaget en arv efter Povl Holm, som I mange år er kommet hos os og hjulpet med historier om lokalområdet og navne på **personer på fotos.**
Vi sender hermed gode tanker til Major Povl Lück Holm. Arven vil blive brugt til gavn for foreningens medlemmer, til forbedring af opbevaringsmuligheder, til fornyelse af computere og scannere og til teknisk hjælp mm – alt sammen til gavn for Arkivets arbejde og for bevarelse af lokalhistorien.
Vi glæder os til et nyt arbejdsår.

Lokalhistorisk Forening og Arkiv – to sider af "samme sag"!

Overskriftens sandhed bliver bekræftet ved næsten hver eneste indlevering af arkivalier (dokumenter, fotos og genstande) og ved hver henvendelse om slægtsforhold m.v.

Senest er den "nyere" lokalhistorie et meget godt eksempel: Torebys store byggefirma **("P. Verner Hansen" senere P.V. Hansen og Søn og sidst PVH-Byg)** blev lukket for få år siden, bygningerne er solgt og familien bag firmaet (Ulla og Mogens West Hansen) er fraflyttet sognet, juli 2024.

Firmaet har gennem alle årene opsamlet historien ved at gemme avisomtale, reklamer, fotografier og oplysninger om lærlinge og andre medarbejdere i "scrap-mapper" og dokumenter.

Nogle "arkiv-medarbejdere" var inviteret til en hyggelig "overdragelses-ceremoni" i løbet af sommerferien. Der blev fortalt lokalhistorie, og Ulla og Mogens West Hansen kan "deres" historie!

Materialets omfang er enormt – og enormt spændende!

Også et andet Toreby-firma blev inddraget i overdragelsen, idet Ulla (som en del af **"Brdr. Clausen")** havde meget materiale herfra. Alt dette vil nu også indgå i arkivets samlinger.

Vi har ikke noget officielt museum i Arkivet, men en "lille" samling af genstande - med stærk tilknytning til lokalhistorien - "gemmer sig" i et kælderlokale, og kan hentes op i forbindelse med udstillinger m.v.

Denne lille samling blev forøget med genstande fra såvel P.V.Hansens tømrervirksomhed som fra firmaet "Brødrene Clausen". Ældre i Toreby (og omegn) kan måske huske lyden af dampfløjten, som kaldte til arbejde, og fyraften på "fabrikken"? Den fløjte vil blive udstillet i arkivets glasskab (dog uden lyd)! – Tak til Ulla og Mogens -og god vind fremover!

Vi har også modtaget en hel del arkivalier, fotos mm fra **gårdejer Hans Hansens** bo. Familien havde under oprydningen efter Hans Hansen, "Engkilde", sorteret en del materiale fra, og vi blev inviteret til "Engkildegård" for tage de ting, som kunne være i Foreningens og Arkivets interesse.

Det blev til en rigtig god og lang formiddag, hvor tre repræsentanter kunne køre derfra med adskillige kasser, til yderligere sortering. Tak til familien for en overskuelig fremlæggelse af Hans "Engkilde's" efterladte "erindringer"!

Hanne og Susanne – sammen om lokalhistorie og arkiv.

Fra de gamle numre 1.
Medlemsbladet ORIENTERING er udkommet siden 1996. - Artiklerne i de gamle blade er jo historie nu! – så de kan genbruges! - Redaktøren har fundet en artikel, som – let omskrevet – kan have interesse også i 2024- se side 4!

Skattefund i Toreby – skrevet af Niels Lück i 1996

I årene omkring 1960 fandt min far, søster og jeg fem sølvmønter ved vores forårs-roe-arbejde.

I februar 1998 arrangerede Møntklubben "Poletten" en udstilling m.v. i Valby, her medbragte jeg de fem mønter for en nærmere vurdering.

Her rådede man mig til at henvende mig til Nationalmuseet. Her beholdt man mønterne til en nærmere undersøgelse, og jeg fik i marts følgende beskrivelse: Alle mønter er 2 Mark af den såkaldte "Hebræer-" – eller "Ulfelder-type" slået i Chr.IV (4.) sidste år. Der er et eksemplar præget i København i 1644, to fra Glückstad fra 1645 og to fra Christiania (Oslo) fra hhv. 1645 og 1647. Mønterne er danefæ og rigsantikvaren har indstillet til en "danefæ-godtgørelse".

Mønterne kaldes "Hebræer" p.g.a. bagsidens indskrift, der betyder Gud (Jehova i hebræiske bogstaver). – Teksten var en henvisning til et håb (en bøn om), at Gud ville straffe svenskerne, der havde angrebet Danmark. Mønterne kaldtes også "Ulfelderne", fordi Corfitz Ulfeldt, Leonora Christines mand og Chr.IV´s svigersøn spillede en stor rolle i regeringen på det tidspunkt. Mønterne er underlødige krigsmønter, der blev præget i stort tal.

Videre skriver Nationalmuseet: Der er i 1863/63 gjort et andet fund i Toreby sogn af 50 mønter af samme rype af gårdmand Niels Marquarsen. Vi kender desværre ikke det præcise fundsted, og det er muligt, at de mønter, du har indleveret i virkeligheden er fra samme fund. "Museet Falster Minder" vil forsøge at undersøge sagen".

Derefter henvendte jeg mig til Jesper Smith på arkivet – om han kunne finde hvor Niels Marqvarsen havde en gård i Toreby omkring 1862. Det fandt man hurtigt ud af, han havde nabogården i Toreby Nedenby, og det jordstykke, hvor vi fandt mønterne, var tidligere købt fra Niels Marquarsens gård.

Derefter blev materialet overgivet til Anna Elisabeth Jensen (arkæolog/Museumsinspektør) herfra ville man gerne afsøge marken med detektor.

En dag i oktober blev et område i marken afsøgt med detektor – efter at min søster og jeg havde udpeget et omtrentligt fundsted. Der blev dog kun

LOKALHISTORISK FORENING & ARKIV
TOREBY SOGN

Foreningens og Arkivets digitale

MUSEUM

Det digitale museum 11

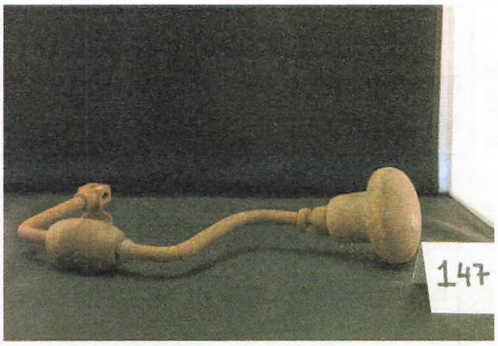

Genstand: **Borsving**

Beskrivelse: Værktøj—en slags boremaskine.

Giver: Boye Jørgensen, Vestermark 9, Flintinge

Modtaget: 2004
Museumsnummer: 147

Genstand: **Ildtang**

Beskrivelse: En tang til at tage noget ud af ilden, eller holde noget i ilden.

Giver: Boye Jørgensen, Vestermark 9, Flintinge

Modtaget: 2004

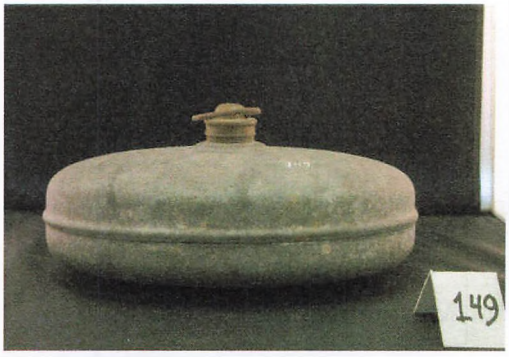

Genstand: **Varmedunk**

Beskrivelse: Beholder til varmt vand. Kunne fx lægges i sengen.

Giver: Ingolf Møller Pedersen, Grænge

Modtaget: 2004
Museumsnummer: 149

Det digitale museum 11

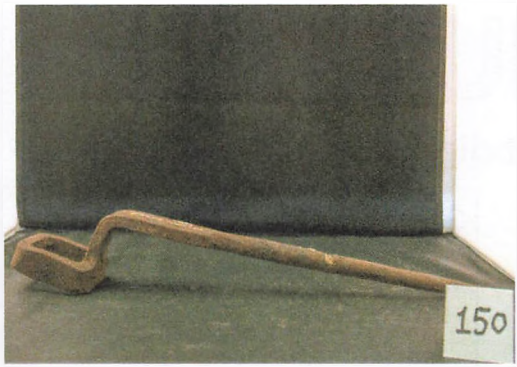

Genstand: **Hjulnøgle**

Beskrivelse: Værktøj til at løsne og spænde hjulbolde og møtrikker på køretøjer.

Giver: **Ingolf Møller Pedersen**
Grænge

Modtaget: **2004**

Museumsnummer: 150

Genstand: **Hjulnøgle**

Beskrivelse: Som nr. 150

Giver: Ingolf Møller Pedersen
Grænge

Modtaget: **2004**

Museumsnummer: 150 A

Genstand: **Spade u/ skaft**

Beskrivelse: Jernspade, et grave-redskab.

Giver: Ingolf Møller Pedersen
Grænge

Modtaget: **2004**

Museumsnummer: 151

Det digitale museum 11

Genstand: **Murstensløfter**

Beskrivelse: **Anvendes ved byggeri, på teglværker og lign.**

Giver: ??

Modtaget: **2004**

Museumsnummer: 152

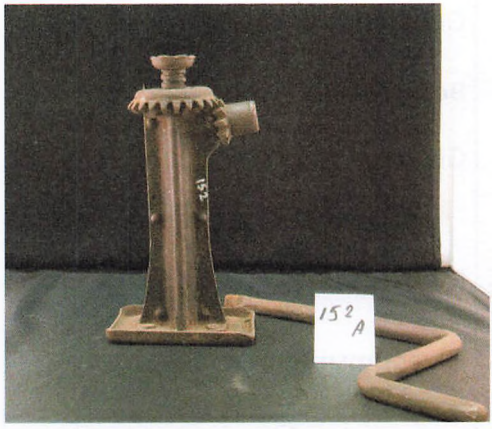

Genstand: **Dunkraft**

Beskrivelse: Værktøj til at løfte et køretøj.

Giver: Ingolf Møller Pedersen Grænge

Modtaget: **2004**

Museumsnummer: 152 A

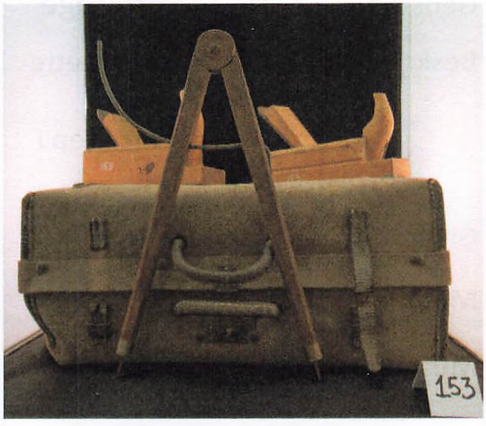

Genstand: **Snedkerkasse**

Beskrivelse: Indeholder opmålings-værktøj + to høvle

Giver: Ingolf Møller Pedersen Grænge

Modtaget: **2004**

Museumsnummer: 153

Det digitale museum 11

Genstand: **Pokal**
Beskrivelse: Lolland-Falsters Tennisunion, Toreby Tennisklub. Minihold. 1984
Giver: Toreby Tennisklub ved nedlæggelse i 2006
Modtaget: **2007**
Museumsnummer: 156

Genstand: **Værktøj**
Beskrivelse: Diverse værktøj
Giver: **????**
Modtaget: **?**
Museumsnummer: 157

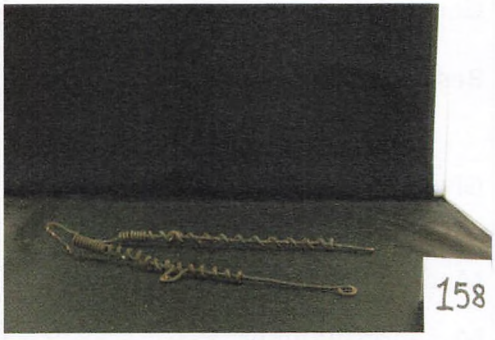

Genstand: **2 stk. Stormkroge**
Beskrivelse: Jernkroge til at sætte på vindueshaspen, så vinduet ikke springer op i blæsevejr.
Giver: **??**
Modtaget: **??**
Museumsnummer: 158

fundet en del søm, et par beslag og en to-øre årgang 1964. Senere vil man igen afsøge marken."

I artiklen fortælles videre, at fundene ville blive fulgt op af et foredrag i Centralbibliotekets foredragssal, hvor møntsagkyndig, Sven Aagaard ville fortælle om mønter generelt og om netop denne type "krigs-mønter" kaldet "Hebræere". - I dag kan redaktøren spørge: Hvorfor ligger der mønter udstedt i 1644-47 i Toreby Nedenby? Tiden er historisk interessant, men ikke særlig succesfuld for Danmark – eller for Christian d. 4.

I begyndelsen af århundredet deltog kongen (som hertug i Slesvig) i religionskrigen i Tyskland, hvor han måtte trække sig ud efter store nederlag. Senere kom "Torstensonskrigen" bag på kongen:

Torstenssonfejden var en dansk-svensk konflikt, som varede fra 1643 til 1645. Den endte med Freden i Brömsebro, hvor Danmark bl.a. måtte afstå Halland i 30 år, Gotland, Øsel (ved Estland) samt de norske landskaber Jämtland og Härjedalen til Sverige. (fra www: Den Store Danske).

Soldaterne dengang var lejesoldater, som skulle betales kontant, når de ikke kunne plyndre sig frem. MÅSKE har en ung mand fra Toreby Nedenby ladet sig friste til et soldatereventyr? – Han har været heldig at overleve og har nedgravet sin hyre ved hjemkomsten?

Niels Marqvarsen - Niels Lück´s Far - Niels og hans søster fandt mønterne 300 år senere!

PS. En del gamle numre af ORIENTERING kan læses på "hjemmesiden".

Toreby Sogns Sangforening – af Otto Sørensen

I forbindelse med temaet "Foreninger" på Arkivernes Dag 2023 blev nogle foreningsprotokoller fundet frem, herunder **"Toreby Sogns Sangforening"**. Protokollen begynder sådan:

"1919, Torsdag d. 6' November havde Barber Nielsen, Thoreby, indkaldt til et Sangkursus i Toreby Forsamlingsbygning. Til Kursusset, som varede til 10 Aften, meldte der sig i alt 41. Der indøvedes en del eenstemmige Sange og én firestemmig.

Ved en fornøjelig Afslutning med Sang og fælles Kaffebord enedes Deltagerne om at danne en Sangforening under Navn af "Thoreby Sogns Sangforening" og fortsætte Øvelserne med Barber Nielsen som Dirigent.

Her slutter jeg min afskrift fra protokollen og mit gensyn med gammel retskrivning (med stort bogstav ved Navneord som i mine første skoleår!).

Et udkast til love (og et "Reglement") blev vedtaget samme aften. Alt kan ses i Arkivet!

Til Bestyrelse valgtes følgende: Fru Møller, Grænge, Frk. Martine Johansen, Thoreby, Barber Nielsen, Thoreby, Carl Schmidt, Thoreby og Jørgen Holm, Thoreby. – Derudover valgtes suppleanter og revisorer. En hyggelig – og effektiv - aften i 1919.

Protokollen har sidste dato d. 11. februar 1932, hvor der afholdtes generalforsamling. Murermester Jørgen Holm var i bestyrelsen fra start til slut – alle 13 år! - Hvad blev der af den forening?

Husker vi vore dages "ildsjæle"? – og har sognets "levende" foreninger styr på protokoller og personer? – Arkivet vil gerne hjælpe, f.eks. ved at opbevare protokoller, som er "udskrevet" eller som er afløst af "digital protokolføring"?

Fryseboxe – andelsselskaber – fra før køleskabenes tid –

af Otto Sørensen

Vi ser dem i landsbyerne over hele landet, små karakteristiske murstenshuse, - som er ombygget, så det ikke kan ses, at huset har haft en dør – med rude - i gavlen og få vinduer på siderne, - det er tidligere "frysehuse" eller "fryseboxe". (Foto af Frysehus i Nagelsti)

Husene var bygget af andelsselskaber i slutningen af 1940érne. En flok borgere "gik sammen" om en idé.

Det var vanskeligt at opbevare - specielt kødvarer, men også bær og grøntsager – over længere tid, og køle- og fryseskabe blev først almindelige omkring 1960.

Fortidens opbevaringsmetoder var utilstrækkelige for de nye generationer, som ikke længere brugte at henkoge, salte, røge og tørre. Der kom den nye trend ind: et frysehus, hvor alle (andelshavere) kunne aflevere deres pakker, som så blev registreret og lagt på hylder eller i boxe i kølerummet.

Husmoderen holdt regnskab med pakkerne og kunne hente den ønskede pakke i "boxens" åbningstid. Også bestyreren havde sit "regnskab".

Toreby sogn har haft tre frysehuse: Rykkerup, Nagelsti og Toreby, og de eksisterer stadig, - men ikke som frysehuse!

Man kan undre sig over, at der ikke var frysehuse i Sundby/Øster Toreby og Grænge, men forklaringen er måske nærliggende: der boede "by-boere", som ikke holdt kreaturer, grise, høns og ænder og ikke havde et større havebrug.

Andelsbevægelsen fik på den måde "et nyt skud på stammen". De gamle andelsselskaber var mejerierne, slagterierne, vandværkerne, el-værkerne, forsamlingshusene og altså frysehusene.

Udstillingen i arkivets lokaler (fra oktober 2023) viser mange eksempler på "mindre" andels-selskaber f.eks. "Tærske-selskaber", som der var mange af.

De fleste frysehuse i Danmark blev nedlagt i løbet 1970érne, men enkelte fungerer endnu. Årsagen til nedlæggelsen var, at det blev muligt at anskaffe køle-fryse-skabe til eget hjem - evt. på "afbetaling" over flere år!

Et fungerende frysehus kan opleves i "Andelslandsbyen Nyvang".

Lokalhistorisk Forening og arkiv: Kontingent:

kr. 200 for "familie-medlemskab" og firmaer
kr. 150 for "enkelt-medlemskab".

- Betal kontant ved dit besøg i ARKIVET – eller ved generalforsamlingen.
- Har du "net-bank" – benyt vores konto nr. 5359 0243551, - husk afsender.

ARKIVET's adresse er: Åmarksvej 5 [1.sal], 4891 Toreby (nu med LIFT!)

Bestyrelse m.m.:

Susanne Poulsen (arkivleder)	Kraghave Møllevej 38G, 4800-Nyk.F. (2365 4985) *swp62@outlook.dk*
Hanne Sørensen (formand)	Møllevej 14, Flintinge, 4891-Toreby (7175 5018) *hanne@flintinge.eu*
Per Poulsen (kasserer)	Kraghave Møllevej 38G, 4800-Nyk.F. (2163 7686) *perlp54@gmail.com*
Knud Wilster Hansen	Gl.Landevej 19, 4891-Toreby (2335 5798) *reklamemix@hotmail*
Bodil Janik (sekretær)	Strandgade 45 [st.th.] 4800-Nykøbing F (2910 2150) *janikbodil@gmail.com*
Mogens Hansen	Fjordvej 35, 4800-Nyk.F. (3063 6311) *Nykf.mogens.hansen@mail.tele.dk*
Else Ravn-Nielsen (suppl.)	Toreby Vestergade, 4891-Toreby
Egon Lintner (suppleant)	Flintingevej 7, Flintinge, 4891-Toreby, (5486 9438)
Arkivet:	tlf. 2929 0090 – og ***info@torebyarkiv.dk***
Facebook:	Toreby Sogns Lokalhistoriske Forening & Arkiv
Arkivets hjemmeside:	***torebyarkiv.dk/***
Otto Sørensen (redaktør)	Møllevej 14, Flintinge, 4891-Toreby, (7175 5060) *otto@flintinge.eu*

Arrangementer – notér og mød op!

Søndag den 1. september kl. 14:00: Besøg hos den lokale bil- og traktor entusiast, Jørgen Jensen, som slår døre og porte op til sin imponerende samling, Toreby Vestergade 33. - Foreningen sørger for kaffe/te og kage - alle er velkomne - medlemskab ikke påkrævet) - Gratis.

Tirsdag d. 24. september kl. 19 i Cafeteriet "Åkanden", Toreby Plejecenter: Søren Holstener Larsen vil fortælle udpluk af sin livshistorie.

Søren er født og opvokset i Toreby Østergade, Neden Toreby.

Søren har levet - og lever stadig - et meget engageret og aktivt liv som bl.a. omfatter at drive sin fædrene gård (og "lidt" til) og har samtidig være aktiv i lokalområdet på forskellig vis. - Har du spørgsmål til noget om det "gamle" Toreby, vil Søren helt sikkert kunne give uddybende svar. –

Foreningen sørger for kaffe/te og kage. Alle er velkomne, - medlemskab ikke påkrævet. - Arrangementet er gratis.

Lørdag d. 9. november: Arkivernes dag – Arkivet er åbent kl. 10 – 16.

TEMA: Toreby Alderdomshjem, "Aldershvile", som blev bygget for 100 år siden i 1924. I den anledning vil årets **tema** blive Sociale foranstaltninger i Toreby Kommune fra midten af 1800-tallet til det nuværende Plejecenters funktion. - Vi arbejder på at finde så mange oplysninger som muligt. Har du viden og fotos om emnet, er du mere end velkommen til at vise os det.

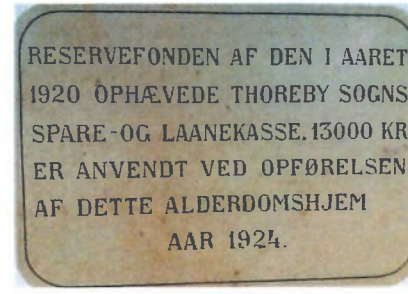

Der vil som altid være kaffe/te og kage hele dagen, og vi håber, at mange gæster vil besøge os og få en hyggelig dag sammen med nuværende og tidligere beboere fra området. - Alle er velkomne, - medlemskab ikke påkrævet. - Arrangementet er gratis.

Tirsdag d. 25. februar 2025 kl. 19: Generalforsamling.

Alle er velkomne, - så tag gerne din "nabo" med.